

Főoldal>Teisés aktai ir Teismo praktika>A tagállamok joga

A tagállamok joga

Németország

Ez az oldal Németország jogrendszeréről nyújt tájékoztatást.

A Németországi Szövetségi Köztársaság demokratikusan működő, szövetségi felépítésű, szociális jogállam. Az alapvető jogok, valamint a demokratikus működésből, a szövetségi felépítésből és a szociális jogállamiságból eredő elvek a német alkotmány sérthetetlen és lényegi részét képezik, amelyek betartását a szövetségi alkotmánybíróság biztosítja.

Jogforrások

Az alaptörvény (Grundgesetz) a német alkotmány, amely a Németországi Szövetségi Köztársaság jogrendszerének és értékeinek keretét alkotja. Az alaptörvény rögzíti a következőket:

az alapvető jogokat mint legfőbb iránymutató elveket

az állam és irányító szervei alapvető szerkezetét és lényegi szerkezeti elveit

a Bundestag (a német parlament alsóháza) tagjainak megválasztására vonatkozó elveket

a szabadon választott parlamenti képviselők jogállásának és jogainak alapját

a Bundestag szervezetét és működését.

Jogszabálytípusok – leírás

A német belső jog legfontosabb **forrásai** az alaptörvény, a törvények, a törvényen alapuló egyéb aktusok és a rendelkezések. Ezekon kívül léteznek **íratlan jogforrások** is, ide tartoznak a nemzetközi jog általános elvei és a szokásjog. Az ítélkezési gyakorlat elvben nem jogforrás, bár a gyakorlatban fontos szerepet tölt be. Csupán a szövetségi alkotmánybíróság (Bundesverfassungsgericht) bizonyos határozatai rendelkeznek jogszabályi erővel.

Németország 16 tartományból (Land) álló szövetségi állam. Ennek megfelelően megkülönböztethetők a szövetség egész területén alkalmazandó **szövetségi jogszabályok**, valamint az egyes **tartományok jogszabályai**, amelyek csak az érintett tartomány területén hatályosak. Minden tartomány saját alkotmánnyal rendelkezik, és – az alaptörvény által felállított jogi kereteken belül – törvények, valamint törvényen alapuló egyéb aktusok és rendelkezések elfogadására is jogosult.

A szövetség és a tartományok **jogalkotási hatásköreit** az alaptörvény részletesen szabályozza. A tartományok rendelkeznek jogalkotási hatáskörrel, amennyiben ezt a hatáskört az alaptörvényben nem ruházták át a szövetségi kormányra. A szövetség fő jogalkotási hatásköreit az alaptörvény 71–74. cikke rögzíti. Ezenkívül az alaptörvény különböző cikkeiben további jogalkotási hatásköröket állapít meg a szövetség számára.

A szövetség kizárólagos jogalkotási hatásköre

A szövetség kizárólagos jogalkotási hatáskörébe tartozó területeken a tartományok csak akkor fogadhatnak el jogszabályt, ha valamely szövetségi törvény erre kifejezetten felhatalmazza őket (az alaptörvény 71. cikke).

Az alaptörvény 73. cikke értelmében a szövetség (többek között) a következő területeken rendelkezik kizárólagos jogalkotási hatáskörrel: valamennyi külpolitikai ügy, honvédelem (beleértve a polgári lakosság védelmét), állampolgárság, a mozgás szabadsága, útlevelek, lakcímnnyilvántartás és személyazonosító igazolványok, bevándorlás, kivándorlás és kiadatás, pénznem és pénz, a vám- és kereskedelmi terület egységessége, légi közlekedés, a szövetség és a tartományok közötti bűnüldözési rendőrségi együttműködés, valamint a fegyverekre és robbanóanyagokra vonatkozó jogi szabályozás.

Versengő jogalkotási hatáskörök

A versengő jogalkotási területeken a tartományok akkor és annyiban jogosultak jogszabályt elfogadni, ha és amennyiben a szövetség nem gyakorolja az adott területen fennálló jogalkotási hatásköreit (az Alaptörvény 72. cikke). A versengő hatáskörök **jogterületei** közé tartozik a polgári jog, a büntetőjog és a közúti közlekedés joga, az egyesülési jog, a külföldiek tartózkodására és letelepedésére vonatkozó jog, a gazdasági ügyek joga, a munkajog, valamint a fogyasztóvédelem bizonyos kérdései. A versengő jogalkotási hatáskörök közé tartozó, az alaptörvény 74. cikkében felsorolt bizonyos kérdések tekintetében a szövetség csak akkor és annyiban jogosult jogszabályt elfogadni, ha és amennyiben az egész szövetségre kiterjedően azonos létfeltételek kialakítása vagy a jogi vagy gazdasági egység fenntartása országos érdekből szövetségi szintű szabályozást tesz szükségessé.

Az alaptörvény szabályozza továbbá a szövetségi jog és a tartományok joga közötti összeütközés kérdését. Az alapvető szabályt az alaptörvény 31. cikke rögzíti: **„A szövetségi jog elsőbbséget élvez a tartományi joggal szemben”**. Ez az elv az egymással ütköző jogszabályok hierarchiában elfoglalt helyétől függetlenül érvényesül, így például egy törvényen alapuló szövetségi aktus elsőbbséget élvez bármely tartományi alkotmányával szemben.

A normák hierarchiája

A belföldi normák hierarchiájának csúcán az alaptörvény található. Ez a belföldi jog minden más forrása felett áll, és – alkotmányként – az egész német jogrendszer alapját jelenti. A Németországban elfogadott minden jogszabálynak formailag és tartalmilag is összeegyeztethetőnek kell lennie az alaptörvénnyel. Ennek érdekében az alaptörvény 20. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy a törvényhozó hatalmat az alkotmányos rend, a végrehajtó és a bírói hatalmat pedig a törvény és a jog köti. A törvényhozó, végrehajtó és a bírói hatalmat különösen kötik még az alaptörvény közvetlenül alkalmazandó 1–19. cikkében rögzített alapjogok (az 1. cikk (3) bekezdése). **Az alaptörvény elsőbbségét** végső soron a szövetségi alkotmánybíróság juttatja érvényre. A parlament valamely aktusát – alkotmányellenesség esetén – csak a szövetségi alkotmánybíróság nyilváníthatja érvénytelennek.

A 79. cikk (2) bekezdése értelmében az alaptörvény csak a Bundestag tagjai és a Bundesratban (a német parlament felsőháza) leadott szavazatok kétharmados többségével **módosítható**; a tartományok az utóbbi szerven keresztül vesznek részt a szövetségi jogalkotásban és kormányzásban, valamint az Európai Unióval kapcsolatos kérdésekben. Az alaptörvény bizonyos kulcselemei – vagyis a szövetség tartományokra történő felosztása, azok főszabály szerinti részvétele a jogalkotási folyamatban, valamint az 1. és 20. cikkben lefektetett elvek – egyáltalán nem módosíthatók (a 79. cikk (3) bekezdése).

A nemzetközi jog általános szabályai az alkotmány alatt, de a szövetség és a tartományok jogszabályai fölött helyezkednek el. Ezen általános szabályok közé tartoznak a nemzetközi szokásjog és a nemzetközi jog általános elvei, azonban nem tartozik ide a nemzetközi szerződési jog. Az alaptörvény kifejezetten kimondja, hogy ezek az általános szabályok a szövetségi jog szerves részét képezik, azzal szemben elsőbbséget élveznek és a szövetségi terület lakosai számára közvetlenül jogokat és kötelezettségeket keletkeztetnek (25. cikk). A nemzetközi jog ezen általános, az egyének számára joghatással bíró (vagyis az egyén védelmét szolgáló) szabályai közé tartozik különösen a külföldieknek nyújtandó megfelelő jogi védelem biztosítása vagy a „specialitás szabálya”, amelynek értelmében a büntetőeljárást a kiadó külföldi állam kiadatási engedélye szerint kell lefolytatni.

A rendes törvények az alkotmány alatt helyezkednek el. A törvényeket a Bundestag a Bundesrattal együttesen fogadja el. A Bundestagban törvényjavaslatot nyújthat be a szövetségi kormány, a Bundesrat, valamint a **Bundestag** (annak valamely frakciója vagy tagjainak legalább 5%-a). Az alaptörvény meghatározza azon helyzeteket, amikor egy törvény Bundestag általi végleges jóváhagyásához a **Bundesrat** beleegyezése szükséges (jelenleg – a Bundesrat által saját honlapján közzétett statisztika szerint – az összes törvény mintegy 45%-a ilyen). A Bundestag által elfogadott többi törvényt illetően a Bundesrat csak kifogást emelhet a Bundestag által elfogadott törvényjavaslattal szemben, a Bundestag ugyanakkor elutasíthatja e kifogást. Ha a Bundestag és a Bundesrat között véleménykülönbség van, a törvényjavaslatok közös megfontolására közös bizottság (egyeztető bizottság) hívható össze, amely a Bundestag és a Bundesrat azonos számú (jelenleg 16-16) tagjából áll. Az egyeztető bizottság feladata, hogy javaslatokat tegyen az egyetértés elérése érdekében, azonban maga nem hozhat döntéseket a Bundestag és a Bundesrat nevében.

A törvényen alapuló aktusok a törvények alatt helyezkednek el, és azokat a szövetségi kormány, valamely szövetségi miniszter vagy a tartományok kormányai fogadhatják el. A **rendelkezések** a törvényen alapuló aktusok alatt helyezkednek el, és a közjog alapján létrejött valamely testület (pl. önkormányzat) fogadhatja el azokat.

Intézményi keret

A törvényhozó hatalom

A német törvényeket az ország parlamentjének két háza hozza. Ezért a legfontosabb jogalkotó szerv a Bundestag. A Bundestag – a Bundesrat részvételét is igénylő jogalkotási folyamat során – dönt a német szövetség hatáskörébe tartozó valamennyi törvény tárgyában.

A Bundesrat, a szövetségi kormány, valamint a Bundestag tagjai és frakciói jogosultak arra, hogy a Bundestagban – törvényjavaslat formájában – új törvényt vagy törvénymódosítást kezdeményezzenek. E törvényjavaslatokat a parlamentben részletesen szabályozott eljárás során megtárgyalják, megvitatják, és szavaznak róluk.

Németország szövetségi rendszerében a tartományok jelentős állami jogkörökkel rendelkeznek, ezért a törvények elfogadásában a **Bundesrat** is részt vesz.

Minden törvényt megküldenek szavazásra a Bundesratnak, amely – a javasolt törvény jellegétől függően – bizonyos javaslatok elvetését is elérheti.

További részletekért kérjük, látogasson el a [Bundestag](#) honlapjára.

A jogalkotási eljárás

A törvények elfogadása

A legtöbb törvényjavaslat és indítvány a szövetségi kormánytól ered. A végrehajtó hatalom központi szintjeként a szövetségi kormány bír a legnagyobb tapasztalattal a törvények végrehajtása terén, és közvetlen ismeretekkel rendelkezik arra vonatkozóan, hogy a gyakorlatban hol van szükség új jogszabályi rendelkezésekre.

Új jogszabályok elfogadása céljából azonban nemcsak a szövetségi kormány, hanem a Bundesrat, valamint a német Bundestag tagjai is jogosultak **törvényjavaslat kezdeményezésére**.

A szövetségi kormány vagy a Bundesrat által benyújtott javaslatok

Ha a szövetségi kormány törvényt kíván módosítani vagy új törvényt kíván elfogadni, a szövetségi kancellár a törvényjavaslatot köteles először a **Bundesrat** elé terjeszteni.

Ezután a Bundesratnak főszabály szerint 6 hét áll rendelkezésére, hogy ismertesse a törvényjavaslattal kapcsolatos álláspontját, amelyre a kormány írásban válaszolhat. Ezután a szövetségi kancellár a Bundesrat észrevételeivel együtt továbbítja a törvényjavaslatot a Bundestagnak. Ezen eljárás alól kivételt jelent a **költségvetési törvény** tervezete, amelyet egyidejűleg küldenek meg a Bundesrat és a Bundestag részére.

Hasonló az eljárás, ha a törvényjavaslatot a Bundesrat kezdeményezi. Ha a Bundesrat tagjainak többsége megszavazza a törvényjavaslatot, az először a szövetségi kormány elé kerül, amely azt – általában 6 héten belül – véleményezi, majd továbbítja a Bundestaghoz.

A Bundestagból kezdeményezett törvényjavaslatok

Törvényt a Bundestag tagjai is kezdeményezhetnek, amihez **legalább egy parlamenti frakció vagy a Bundestag tagjai legalább 5%-ának** támogatása szükséges.

Az ily módon kezdeményezett törvényjavaslatokat nem kell először a Bundesrathoz benyújtani. A kormány ezért időnként – a **különösen sürgős törvényjavaslatok** esetében – a Bundestagban működő parlamenti frakciói útján nyújtja be a javaslatot.

Az előterjesztések terjesztése

Mielőtt a Bundestag megvitátná a törvényjavaslatot, azt először a Bundestag elnöke elé terjesztik és a hivatal nyilvántartásba veszi.

Ezt követően azokat – nyomtatott dokumentumként vagy még gyakrabban elektronikus formában – eljuttatják a Bundestag és a Bundesrat valamennyi tagjának és a szövetségi minisztériumoknak.

Ha a törvényjavaslatot a **plenáris ülés napirendjére** tűzik, annak a parlamenten keresztül vezető útjának első lépése már meg is történt: ezután hivatalosan is a Bundestag fóruma elé lehet **terjeszteni**.

Három olvasat a plenáris ülésen

A törvényjavaslatokat főszabály szerint háromszor vitatják meg a Bundestag plenáris ülésén. Ezeket a vitákat nevezik olvasatnak.

Az első olvasat során csak akkor tartanak vitát, ha ebben a házbizottság [Ältestenrat – „vének tanácsa”] (a Bundestag különleges végrehajtó szerve) megállapodott, vagy ha ezt valamelyik parlamenti frakció kérte. Erre legtöbbször akkor kerül sor, ha a törvényalkotás tárgya különösen vitatott, vagy ha a törvény elfogadásához kiemelkedő közérdek fűződik.

Az első olvasat fő célja, hogy **egy vagy több bizottságot kijelöljenek** a törvényjavaslat megvitatására és a második olvasat előkészítésére. Ez a házbizottság ajánlásai alapján történik.

Ha több bizottságot jelölnek ki, az egyik bizottság általánosan felelős a tervezet megvitatásáért és a törvényjavaslat parlament általi elfogadásáért. A többi bizottságot a törvényjavaslat véleményezésére kéri fel.

A bizottságokban folyó jogalkotási munka

A **részletes törvényalkotási munka** az állandó bizottságokban folyik, amelyek munkájában az összes parlamenti frakció tagjai részt vesznek. A bizottsági tagok tanulmányozzák az anyagot, és üléseiken megvitatják azt. Nyilvános üléseikre a szakértőkön kívül az érdekeltek csoportjainak képviselőit is meghívhatják.

A bizottságok által végzett munkával párhuzamosan a parlamenti frakciók **munkacsoportokat** hoznak létre, amelyekben megvizsgálják a szóban forgó kérdéseket, és kialakítják saját álláspontjukat.

Nem ritka, hogy a különböző parlamenti frakciók között a bizottságokban egyetértés alakul ki. A legtöbb törvényjavaslatot a kormánypárti és az ellenzéki parlamenti frakciók közötti együttműködés keretében többé-kevésbé átdolgozzák.

A vita befejezését követően a törvényjavaslatért általánosan felelős bizottság **jelentést terjeszt a plenáris ülés elé** a vitákról és azok eredményéről. Az általa javasolt határozat képezi a második olvasat alapját, amely immár a plenáris ülésen zajlik.

Vita a második olvasat során

A második olvasat előtt minden képviselő kinyomtatva megkapja a közzétett **határozati javaslatot**, a vitára tehát jól felkészültek. Belső tanácskozásaink a parlamenti frakciók is újból egyeztetik álláspontjukat a vita előtt, annak érdekében, hogy a nyilvános második olvasat során egységes álláspontot tudjanak képviselni.

Az általános vitát követően a törvényjavaslatban szereplő valamennyi rendelkezés egyenként megvitatható. Főszabály szerint azonban a plenáris ülés közvetlenül, egészében szavaz a törvényjavaslatról.

A Bundestag bármely tagja **módosító indítványt** nyújthat be, amelyeket aztán közvetlenül a plenáris ülésen vitatnak meg. Ha a plenáris ülés módosításokat fogad el, a törvényjavaslat új változatát először ki kell nyomtatni és ki kell osztani. Ez az eljárás azonban a jelenlévő képviselők kétharmadának beleegyezésével lerövidíthető. Ekkor a harmadik olvasat azonnal megkezdhető.

Szavazás a harmadik olvasatban

A harmadik olvasat során csak akkor tartanak újabb vitát, ha ezt valamely parlamenti frakció vagy a Bundestag tagjainak legalább 5%-a kéri.

Ebben a szakaszban az egyes képviselők már nem nyújthatnak be módosító indítványt, ezt csak valamely parlamenti frakció vagy a Bundestag tagjainak legalább 5%-a teheti meg. Indítványok továbbá csak a második olvasat során elfogadott módosításokra vonatkozóan nyújthatók be.

A zárószavazásra a harmadik olvasat végén kerül sor. Amikor a Bundestag elnöke felkéri a képviselőket a törvényjavaslatot támogató, azt ellenző és azzal kapcsolatban tartózkodó szavazatok leadására, a képviselők a helyükről felállva szavaznak.

Ha valamely törvényjavaslat a Bundestag plenáris ülésén megszerezte a szükséges többséget, azt törvényként a Bundesrathoz továbbítják.

A Bundesrat hozzájárulása

A tartományok a Bundesraton keresztül vesznek részt az egyes törvények kialakításában. E tekintetben a Bundesrat törvényalkotási eljárásban való részvételhez kapcsolódó jogai pontosan meghatározottak.

A Bundesrat nem módosíthatja a Bundestag által elfogadott törvényt. Ha azonban nem hagyja jóvá a törvényt, **egyeztető bizottság** összehívását kérheti. Az egyeztető bizottság a Bundestag és a Bundesrat azonos számú képviselőjéből áll.

Bizonyos törvényjavaslatok esetében a Bundesrat hozzájárulása kötelező. Ezek közé tartoznak például a tartományok pénzügyeit és igazgatási hatásköreit érintő törvények.

Azon törvényjavaslatok esetében, amelyekkel szemben a Bundesrat kifogást emelhet, a Bundestag akkor is hatályba léptetheti a törvényt, ha az egyeztető bizottságban nem született megállapodás. Ehhez azonban újabb szavazás szükséges, amelynek során a Bundestag csak abszolút többséggel fogadhatja el a törvényjavaslatot.

Hatálybalépés

Ha a törvényjavaslatot a Bundestag és a Bundesrat is jóváhagyta, annak számos további szakaszon kell keresztülmennie, mielőtt hatályba lépne.

Az elfogadott törvényt először kinyomtatják és megküldik a **szövetségi kancellárnak** és az illetékes **szövetségi miniszternek**, akik **ellenjegyzik** azt.

Ezután a törvényt aláírásra megküldik a szövetségi elnöknek. Ő megvizsgálja, hogy a törvényt **az alkotmánynak megfelelően** fogadták-e el, és az tartalmilag nem sérti-e nyilvánvalóan az alaptörvényt. E vizsgálat elvégzése után a szövetségi elnök aláírja a törvényt, és elrendeli a **szövetségi közlönyben** (Bundesgesetzblatt) való közzétételét.

Ez jelenti a törvény kihirdetését. Ha a törvény külön nem jelöli meg hatálybalépésének időpontját, akkor arra a szóban forgó törvényt tartalmazó szövetségi közlöny megjelenését követő 14. napon kerül sor.

További részletekért kérjük, látogasson el a [Bundestag](#) honlapjára.

Jogi adatbázisok

A szövetségi igazságügyi és fogyasztóvédelmi minisztérium és a szövetségi igazságügyi hivatal szinte a teljes jelenlegi szövetségi jogot az interneten keresztül ingyenesen az ez iránt érdeklődő állampolgárok rendelkezésére bocsátja a [Gesetze im Internet](#) oldalon. A törvények és a törvényen alapuló aktusok aktuális változata érhető el. Ezekhez a szövetségi igazságügyi hivatal dokumentációs központja folyamatosan egységes szerkezetbe foglalt változatot készít.

Az oldalon számos főbb jogszabály [angol nyelven](#) is elérhető. A szövetségi alkotmánybíróság, a szövetségi legfelsőbb bíróságok és a szövetségi szabadalmi bíróság válogatott ítéletei 2010 óta ingyenesen elérhetők a [Rechtsprechung im Internet](#) [ítélkezési gyakorlat az interneten] oldalon.

Ezenkívül a szövetségi kormány, a szövetségi belügyi, építésügyi és közösségi minisztérium vezetésével, az interneten keresztül ingyenesen a legmagasabb szintű szövetségi hatóságok által kibocsátott aktuális közigazgatási szabályokat tartalmazó átfogó adatbázist biztosít a

[Verwaltungsvorschriften im Internet](#) oldalon.

Mivel a Németországi Szövetségi Köztársaság szövetségi állam, minden egyes tartomány maga szabályozza a saját tartományi jogának közzétételét. E célra a tartományok saját internetes szolgáltatásokat hoztak létre, az ezekhez vezető linkek megtalálhatók a [Justizportal des Bundes und der Länder](#) oldalon.

Kapcsolódó linkek

[Bundesgesetzblatt \(szövetségi közlöny\)](#)

[Gesetze im Internet \(jogszabályok az interneten\)](#)

[Jogszabályok angol fordítása a Gesetze im Internet oldalon](#)

[Verwaltungsvorschriften im Internet](#)

[Justizportal des Bundes und der Länder \(a szövetségi és a tartományi kormányzatok igazságügyi hatóságainak honlapja\)](#)

[Bundestag](#)

[Bundesrat \(a német parlament felsőháza\)](#)

[Német szövetségi kormány](#)

[Dokumentations- und Informationssystem für Parlamentarische Vorgänge \(a parlamenti tevékenységek dokumentációs és információs rendszere\)](#)

[Bundesanzeiger \(szövetségi közlöny\)](#)

Utolsó frissítés: 10/12/2021

E lap nemzeti nyelvű változatát az adott tagállam tartja fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Az Európai Bizottság nem vállal semmifajta felelősséget az e dokumentumban szereplő vagy abban hivatkozott információk vagy adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.